

РЕЦЕНЗІЇ

DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.69.357465>

**РЕЦЕНЗІЯ
НА ДРУГЕ ВИДАННЯ КОЛЕКТИВНОЇ МОНОГРАФІЇ
«НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА: СВІТОГЛЯДНІ
ТА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ»
ЗА РЕДАКЦІЄЮ ПРОФЕСОРА О. П. ДЗЬОБАНЯ
(С. І. ДАНИЛЕНКО, ДОКТОР ПОЛІТИЧНИХ НАУК,
ПРОФЕСОР, ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ МІЖНАРОДНИХ
МЕДІАКОМУНІКАЦІЙ ТА КОМУНІКАТИВНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО
ІНСТИТУТУ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА)**

Проблема національної безпеки є перманентною для будь-якого суспільства, набуваючи критичного значення в умовах широкомасштабної агресії та війни за незалежність. У зв'язку з цим вихід другого видання колективної монографії «Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади» за редакцією професора О. П. Дзьобаня є не лише актуальним, але й нагально необхідним для сучасної України. Майбутнє нашої держави сьогодні прямо залежить від її спроможності зберегти свої головні цінності – незалежність і національну ідентичність.

Актуальність монографії також визначається методологічною складністю феномену національної безпеки. Багаторівневі перетини численних причинних факторів суттєво ускладнюють побудову однозначних пояснювальних моделей. Різні напрямки політології та інших соціогуманітарних наук часто створюють суперечність через те, що концентруються лише на окремих аспектах проблеми, не даючи повної, вичерпної картини сутності національної безпеки. Сучасна ж соціально-політична реальність, що пов'язана з війною, розбудовою демократичної правової держави в екстремальних умовах та здійсненням со-

ціально-економічних і правових реформ, вимагає принципово нового філософського підходу до осмислення ситуацій, що складаються.

Монографія успішно відповідає на цей методологічний виклик, виводячи онтологічну проблему реальності феномену національної безпеки на передній план як предмет комплексного міждисциплінарного осмислення. Це забезпечує обґрунтування більш широкого методологічного бачення цього феномену.

Автори здійснили всебічний, глибокий і змістовний комплексний міждисциплінарний аналіз феномену національної безпеки в сучасних суспільствах. Логічна структура монографії та влучне формулювання назв її розділів і підрозділів роблять її прозорою для розуміння та відкритою для критичного аналізу, що є надзвичайно суттєвим для наукових праць такого рівня. Автори успішно здійснили компаративний аналіз основних концептуальних підходів до розуміння сутності й змісту феномену національної безпеки, обґрунтували методологічний підхід, згідно з яким національна безпека розглядається як комплексний феномен, що має складну багаторівневу структуру й підпорядковується закономірностям функціонування й розвитку, притаманним складним системам. Національна безпека як соціокультурний феномен проаналізована в онтологічному, аксіологічному, структурно-функціональному й міжнародному вимірах.

Комплексне дослідження проблеми національної безпеки підкріплене використанням достатньо широкої джерельної бази, яка містить роботи вітчизняних та закордонних дослідників. При цьому, незважаючи на великий авторський колектив, у роботі простежується чітка єдина авторська точка зору та критичне, але толерантне ставлення до напрацювань попередників.

Важливим світоглядним аспектом, який порушується в монографії, є обговорення антропологічного повороту в розумінні проблем безпеки. Автори справедливо відзначають обґрунтоване спостереження останніх років, коли вказана проблема в межах різноманітних моделей суспільства й держави розглядається з точки зору забезпечення безпеки особистості та її прав і свобод. На основі цього в монографії вибудовується концепція розуміння феномену безпеки особистості.

Однак цей акцент викликає певне зауваження. Соціальні реалії, особливо новітні події в Україні, яскраво свідчать про домінування на практиці пріоритету саме безпеки держави. Військово-політичні виклики та необхідність захисту суверенітету часто вимагають тимчасового чи часткового обмеження прав і свобод окремої особистості на користь виживання та захисту колективної безпеки. Таким чином, авторська концепція стосовно безпеки особистос-

ті, хоча й має глибоку теоретичну цінність, для сучасного етапу суспільного розвитку України може бути переважно теоретичною і не мати яскраво вираженого практичного значення в умовах екзистенційної загрози державі. Це зовсім не зменшує її наукової вагомості, але вказує на необхідність балансування теоретичних ідеалів із суворими вимогами військового часу.

Беззаперечна теоретична цінність монографії підтверджується тим, що вона є цілком завершеною науковою працею. Проте, з точки зору практичної значущості, вважаю за доцільне висловити побажання, яке могло б значно посилити практичний ракурс роботи: монографія мала б більш вигідний вигляд, якби автори детальніше зосередилися на опрацюванні рекомендацій щодо зміцнення системи забезпечення національної безпеки України на сучасному етапі.

В умовах, коли забезпечення національної безпеки пов'язується з війною, розбудовою демократичної правової держави в екстремальних умовах та успішним здійсненням соціально-економічних і правових реформ, розроблення конкретних прикладних механізмів та політико-правових інструментів на основі представленої теоретико-методологічної бази, була б надзвичайно корисною для суб'єктів національної безпеки.

Монографія «Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади» (видання друге) є суттєвим внеском у розвиток сучасного соціо-гуманітарного знання. Вона є цілком завершеною науковою працею, що має беззаперечну теоретичну й практичну цінність. Робота успішно пропонує широке методологічне бачення феномену національної безпеки, використовуючи комплексний міждисциплінарний підхід. Хоча існують дискусійні моменти щодо практичного домінування концепції безпеки особистості в умовах війни та відзначається необхідність посилення блоку прикладних рекомендацій, робота в цілому є високоякісною і затребуваною серед фахівців у царині безпекознавства, науковців, викладацького складу, державних службовців, здобувачів освіти.

Завідувач кафедри міжнародних медіакомунікацій
та комунікативних технологій
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
доктор політичних наук, професор **С. І. Даниленко**